

Mongolové věří, že jméno formuje osobnost. Jméno Temudžin znamená ostrá ocel. Měl velmi dobrodružné mládí. Původem byl členem nevýznamného mongolského kmenu. Otec byl zavražděn Tary, když bylo Temudžinovi devět let, a Temudžin sám byl unesen. Podařilo se mu ze zajetí uprchnout. To mu přineslo popularitu. Už velmi mladý se stal náčelníkem rodinného klanu. Za manželku získal Borte, dceru sousedního knížete.

Manželské štěstí netrvalo dlouho. Nepřátelé zaútočili a odvěkli i jeho ženu. Temudžinovi bylo necelých dvacet let. Odpověděl útokem, při němž podle *Tajné kroniky Mongolů* sepsané ve třináctém století „vyhladil nepřátele až do pokolení dětí a vnuků“.

DLOUHÝ BOJ

Začal složitý boj s okolními kočovnými kmeny. Bylo to v druhé polovině dvanáctého století. Přesné datum Čingischánova narození není známo. Některé zdroje uvádějí rok 1155, jiné až 1167.

Boje trvaly více než dvě desetiletí. Nakonec se Temudžinovi podařilo zlomit odpor všech soupeřů. V roce 1206, podle čínského lunárního kalendáře to byl rok ve znamení Tygra, převzal Temudžin etymologicky dosud nevysvětlený název Čingischán a na velkém shromáždění u řeky Onon byl vyhlášen nejvyšším chánem všech Mongolů.

I dnešní Mongolové udržují tradice.

VELKÝ CHÁN

Sjednotil mongolské kmeny a založil mongolskou říši. Velikostí čtyřnásobně předčila historickou legendární říši Alexandra makedonského. Čingischán, původním jménem Temudžin.

Kočovní Mongolové a jejich koně.

JEDNOTIČÍ PRVKY

Pod jeho vedením se z Mongolií stává perfektně vycvičená, útočná armáda, které nikdo v té době není schopen čelit. Čingischán si vede velmi obratně. Velitelskou funkci může získat člen jakéhokoli kmene, pokud prokáže potřebné schopnosti. Je to významný tmelící prvek různých kmenů. Čingischán jde ještě dál. Synové velitelů jsou automaticky zařazováni do jeho osobní gardy, která má deset tisíc členů. Vytváří se silné, pevně stmelené vojenské jádro.

K sjednocení velké říše přispívají i nové zákony a poštovní spojení. Je to ona legendární jízdní pošta, jejíž členové ve štafetách doručují poselství do všech koutů obrovské země.

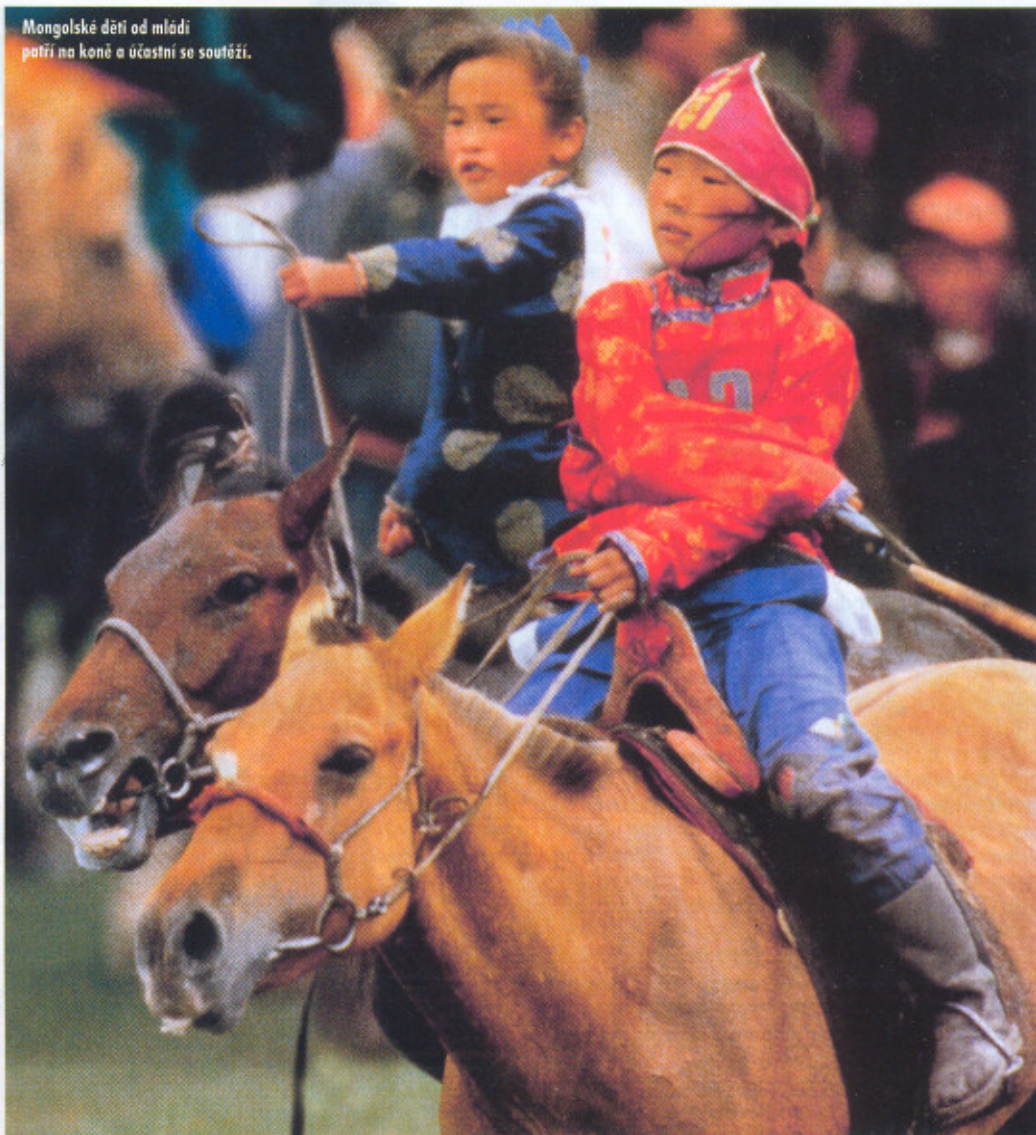
VÝCVIK A TAKTIKA

Z neuspořádaných hord Čingischán vytvořil perfektně vycvičené vojsko. Jeho taktiky byly promyšlené a úskočné. Patřil k nim například předstíraný ústup, kterým vylákal nepřítel do nachystané léčky.

V roce 1215 překročily mongolské jednotky Velkou čínskou zeď a dobyly Peking.

V roce 1218 zabil chorezemský šáh mongolskou karavanu a 450 jejích členů nechal popravit jako špiony. Čingischán odpověděl sérií velmi krutých útoků. Za životy 450 lidí jeho karavany zaplatily statisíce obyvatel významných muslimských měst ve střední Asii. Nejprve Čingischán vyplenil Bucharu, která se podle tehdejších kronikářů stala „mí-

Mongolské děti od mládí patří na koně a účastní se soutěží.

V Mongolsku se pořádají historické bitvy, které připomínají slavné časy Čingischána.

sou krve". Se zemí byl srovnán i Samarkand. Z města Urgenča ušetřil Čingischán jen několik nejlepších řemeslníků, kteří v budoucnu měli pracovat pro něj. V Herátu z několika set tisíc obyvatel nechal naživu devět mužů.

EXPANZE

Po stabilizaci říše následuje expanze přes Persii a Kavkaz na Rusko. Ruská vojska porazil Čingischán v roce 1223 v bitvě na řece Kalce. Podle už zmíněné *Tajné kroniky* bylo po porážce sedmdesát ruských knížat spoutáno, Mongolové jim zašili nosní otvory a ústa a dali je do utěsněných beden, kde se udušili. „Ani kapka jejich krve nebyla prolita," konstatuje kronika.

S růstem říše nastávají problémy s jejím spravováním. Čingischán uměl zhodnotit situaci, a tak si pozval na pomoc zkušené poradce z Číny. Sám neuměl číst ani psát, ale ve své říši dal zavést písmo převzaté od Ujgurů. Uprostřed stepí dal vybudovat hlavní město říše Karakorum. Zajišťoval bezpečnost karavanních cest a projevoval značnou toleranci vůči různým náboženstvím. Seznamoval se s taoismem a islámem. Podmínkou bylo, aby vyznavači náboženství bezpodmínečně uznávali jeho suverénní moc.

Čingischán umírá v roce 1227 během tažení do Číny. Už před tím za svého nástupce určil syna Ogodaje. Kolem jeho smrti panují nejrozumnější dohady a pověsti. Podle jedné verze ho sklátila otrava a horečka po nedoléčeném zranění kolene. Jiná hovoří o tom, že ho během vášnivé noci zavraždila zajatá princezna. Prozaická varianta uvádí, že spadl ze sedla při lovu divokých koní, ale to se u muže, který doslova srostl se sedlem, zdá značně nepravděpodobné.

Je pochován u posvátné hory Burhan Chaldun. Podle tradice byli všichni, kdo se tehdy dostali na dohled místa jeho posledního odpočinku, usmrceni, aby mu mohli sloužit na onom světě. K hromadným hrobům a pyramidám lebek tak přibývaly další a poslední.

Za Čingischánových nástupců Mongolská říše dosahuje vrcholného rozkvětu. Roku 1280 jeho vnuk Kublajchán (Bordžigin Kubulaj) dobývá Čínu dynastie Sung a zakládá tam dynastii Jüan. Pokračuje dál v expanzi, dobývá území jižních Sungů, Kanton a Barmu. Pokouší se dobýt i Japonsko a Vietnam, ale neúspěšně. Hlavním městem ustavuje Peking. Na svém dvoře soustřeďuje vědce, umělce i představitele různých náboženství a vyslance evropských států. Na jeho dvoře pobýval v letech 1275 až 1292 i Marco Polo.

Pak nastupuje zvolna úpadek. V roce 1368 se Mongolská říše rozpadá na menší státy. (ms)

Za Kublajchána dosáhla Mongolská říše vrcholného rozkvětu.

